

Plantejakt i Trollheimen

Av Ove Arbo Høeg

En av de aller første dagene i august 1941 dro et underlig følge seg framover fra Nerskogen mot Jøldalshytta. Det var omtrent 15 medlemmer av Trøndelagsavdelingen av Norsk Botanisk Forening. Johannes Åsmo fra Rennebu, som kjenner hvert fjell og hver stein, hvert tre og hver blomst, hvert dyr og hvert menneske i disse traktene, var også med, og på Jøldalshytta ventet Johannes E. Haugen fra Lønset, botanikeren som har skaffet norske museer så mange gode samlinger.

Botanikere har ord på seg for å stikke seg ut fra vanlig folk gjennom sitt utstyr og sin oppførsel, og det såes nok denne gangen også hvem som var på ferde. De tradisjonelle blikkboksene manglet riktignok, men til gjengjeld var pakker med pressepapir anbragt lett tilgjengelig og tilsvarende iøinefallende på de flestes person. Og hva oppførselen angikk, ja så minnet den unektelig mest om en gjeiteflokk på utflykt.

Oppover Åneggen ble det stadig vanskeligere å komme fram, med hindringer som omtrent ikke var til å komme forbi. Modnende multemyrer er alltid noe som sinker marsjen, og selv den mest platoniske interesse for botanikk kan få innslag av det praktiske når en har foran seg lange myrer med tuer av den vidunderlige rødgyule fargen.

Men til slutt kom da flokken ut på kvellen fram til Jøldalshytta. — Her ble vi i et par dager og botaniserte. Det vesle hageanlegget ved hytta er riktignok for tiden ikke slik at det gir mange opplysninger om stort annet enn ugrasfloraen på en velgjøslet setervoll, etter at det nå i flere år på grunn av forholdene har måttet stelle seg sjøl. Men til gjengjeld har nord- og vestsiden av Skrikhø rikelig å by på; særlig vestsiden har en fin flora, hvor mange sjeldne

Jøldalshytta med Jølvatnet.

Fot. Opdahl.

og vakre fjellplanter møtes med mere varmekjære arter som går høyt opp her.

Fra Jøldalshytta flyttet vi over til Gjevilvasshytta og beitet der i et par dager. Tyrikvamsfjellet er en av de store opplevelsene, som en botaniker ikke kan få mange av i livet. Det ble klimaks og finale på ekskursjonen, og etter den spredte deltagerne seg ut i alle retninger.

Gjennom en tur som denne blir en kjent med en flora som hører til det rikeste og interessanteste som skandinaviske fjell i det hele kan oppvise. Dovre står for alle som noe enestående hva flora angår, og Knutshø har vært kalt Nord-Europas planterikeste fjell; men i virkeligheten står ikke Tyrikvamsfjell langt etter, og i visse henseender er det av enda større interesse.

Det var Ove Dahl (død 1940) som først påviste hvor rik og merkelig planteveksten i Trollheimen er. I 1890-årene reiste han i flere sommere i Trollheimen og tilgrensende trakter, og resultatene offentliggjorde han i fem avhandlinger i Trondheim og Oslo.

Det fins vel dem som vil synes at en god detektivroman er mere spennende lesning, men andre vil gjerne ha med i ryggsekken disse avhandlingene, som har gitt oss et uvurderlig grunnlag for kjennskapet til floraen i disse traktene.

Hva er det da som er merkelig ved floraen i Trollheimen?

Først selve tallet av forskjellige arter ovenfor skoggrensen.

Det er noe som slår en overalt hvor en ferdes i norske fjell, at skifergrunn har en rikere plantevekst enn fjell av hardere bergarter; ofte kan en se på lang avstand at de er dekket av en tett, grønn vegetasjon, mens harde, sure berg er mere nakne og har langt færre arter. Et karakteristisk plantesamfunn på slike smuldrende, kalkholdige berg består av reinrose, *Dryas octopetala*, rynkevidje, *Salix reticulata*, og en slags stargras, *Carex rupestris*, som har lave tuster av krumme smale blad, Dertil finner en flere erteblomstrede (*Astragalus*, *Phaca*, *Oxytropis*), kurvblomstrede (bakkestjerne, *Erigeron*), små orkidéer (*Coeloglossum*, *Leucorchis*, *Chamaeorchis*), *Primula* og mange andre, til dels med store, fargerike blomster som fjellvandrerer legger merke til.

Norsk malurt, *Artemisia norvegica*, innplantet i hage i Trondheim. Fot. R. Ryen.

Tyrikvamsfjell, Skrikhø og en del andre fjell i Trollheimen er nettopp av denne slags planterike steder. Men de har dessuten sine særlige merkverdigheter:

Artemisia norvegica kalles norsk malurt, og den er da ganske riktig i slekt med malurten. Men den ser anderledes ut, med sine få, store, gule blomsterkurver, som nikker på spissen av en stengel på en fots høyde eller så. Denne planten er ikke redd for å være utsatt for vind og vær. Helst finner en den på utsatte steder; hvor fjellet hever seg oppover i avsatser, er det alltid fremme på rabbene at den står, som frødige, saftig grønne tuster med gule blomster, forresten ofte avhitt av reinen. Denne arten fins i Norge bare på Dovre og i Trollheimen, med nærmest tilgrensende fjellpartier, og utenfor Norge bare i det nordlige Ural. En slik utbredelse er et vanskelig plantegeografisk problem, og det lar seg bare forklare ved at arten har en meget lang historie bak seg. En kan gå ut fra som sikkert at den har levet i Norge før siste istid. Professor Rolf Nordhagen, som særlig har studert den slags problemer, som forresten den norske fjellfloraen byr på mange av, mener at den sannsynligvis har overvintret på isfri kystområder, og denne meningen deles av mange.

I Trollheimen har vi også en fjellvalmue. Den mangler på de to nevnte fjellene, men fins på Blåhø. Slike valmuer har vi også et sted i Valdres og i indre Sogn, videre i Jotunheimen og på Dovre med tilgrensende strøk, foruten atskillige steder nordpå, og professor Nordhagen har vist at disse valmuene også må ha overlevet istiden her i landet, sannsynligvis ute på kysten, og at de fra sine overvintringssteder har vandret inn til de fjelltraktene hvor de holder til nå. Valdres- og Sognevalmuen er litt, men tydelig forskjellig fra den i Jotunheimen og på Dovre, og de nordpå hører atter til forskjellige andre typer. Dette tyder på at de er meget gamle, og at de i den lange tid de har vært atskilt, har forandret seg i forskjellige retninger.

Andre merkelige arter i Trollheimen hører f. eks. til *Carex*-slekten, stargras. På Botanisk Forenings ekskursjon noteres minst 35 arter av *Carex*. På Tyrikvamsfjell, som på en del andre topper i Trollheimen, har vi *C. pedata*, rabbestar, som i voksemåte minner

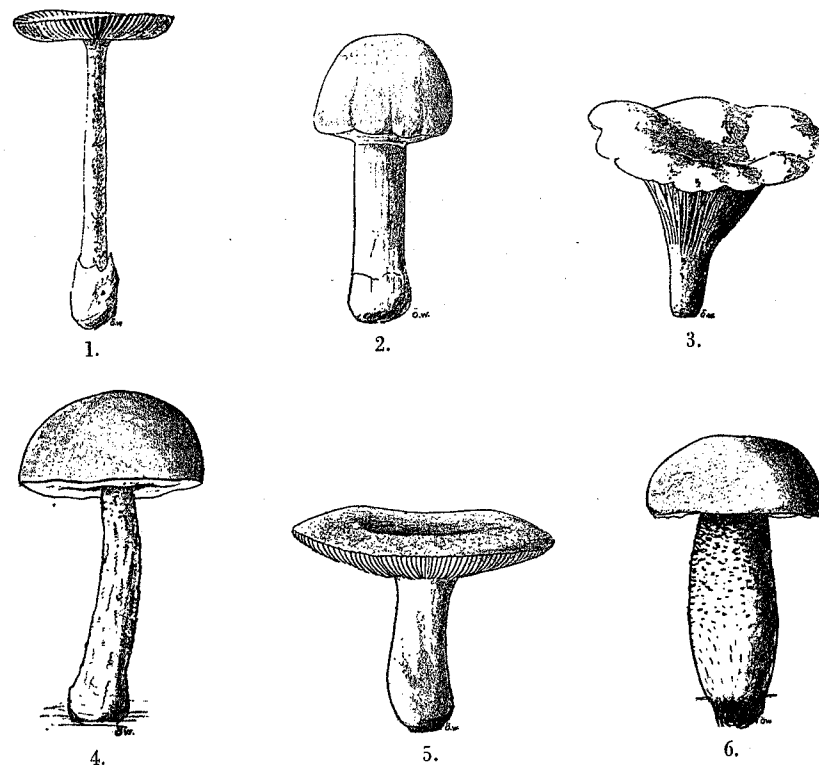
meget om den ovennevnte *C. rupestris*; den mangler på Dovre, men fins mere vestlig, og dessuten nordpå. Videre *C. rufiga*, jøkelstar, som også er en sjeldenhet med en merkelig utbredelse.

Men planteveksten i Trollheimen består ikke bare av fjellplanter. I bjerkeliene har vi den subalpine floraen i blomsterrike naturlige enger og ller, som ofte gir et inntrykk av en overdådig frodighet, med mannshøy turt og tyrhjelm, kvit soleie, skogstorkenebb, skogforglemmigei, marihånd, store bregner, og mange andre. — Et helt annet element er de sydlige, varmekjære plantene, som undertiden kan gå merkelig høyt opp, særlig i urer. Et eksempel: *Cotoneaster integerima*, som i bøkene blir kalt dvergmispel, og som de i Opdal har kalt benved, i Vågå og deromkring hundved, er en liten busk med ovale blad som er kvite på undersiden. Den vokser frodig og i mengde på riktig solvarme steder f. eks. ved Oslofjorden, så en skulle tro den var en utpreget lavlandsvekst, men den kan også gå høyt til fjells, i vestsiden av Skrikhø til 1000 m. o.h., og i sydkrenten av Tyrikvamsfjellet nesten like høyt.

En fjerde gruppe er de atlantiske plantene, vestlandsplantene, som er rikelige i den vestlige delen av Trollheimen, og som derfra går mere eller mindre langt østover. En typisk representant for der er *Narthecium ossifragum*, vallsaks eller rome; den er en myrplante, med sverdformete blad og gule blomster i aks i spissen av en stengel på 20—30 cm. Ved Trollheimshytta fins den i mengde. Der vokser også den bregnen som kalles bjørnekam, *Blechnum spicant*, og klokkeling, *Erica tetralix*. Bjørnekam fins også enkeltvis ved Jøldalshytta, mens rome øyensynlig har sin østgrense i Svartådalen.

Til slutt kan det være fristende å minne om at fjellfloraen ikke bare kan glede øyet eller by på problemer for tanken, men at den også kan være til praktisk gagn, og det skyldes ikke bare multer og andre bær, eller alle de saftige fjellbeitene. Dette viste seg tydelig nok under Botanisk Forenings ekskursjon i 1941, da vi sanket en mengde sopp, som var et kjærkomment tilskudd til måltidene. Skrubbet rørsopp er vanlig overalt, til over 1050 m, ofte på torvmyr, også i bjørkeskog og lyngmark. Rød skrubbet rørsopp, som er langt finere i smaken (i virkeligheten en helt ypperlig sopp),

er litt sparsommere, men allikevel hyppig, også over tregrensen. Ringløs fluesopp, som også er en fortrinlig sopp, er vanlig, til dels noe over bjørkegrensen; den opptrer i flere meget forskjellige fargevariasjoner, men er lett kjennelig med sin stripete hattrand, ringløse stilk, og en poseformet skjede ved grunnen. Rimsoppen, som synes å være meget sparsom i de lavere delene av Trøndelag, er påfallende alminnelig over skoggrensen; det er dem som kaller

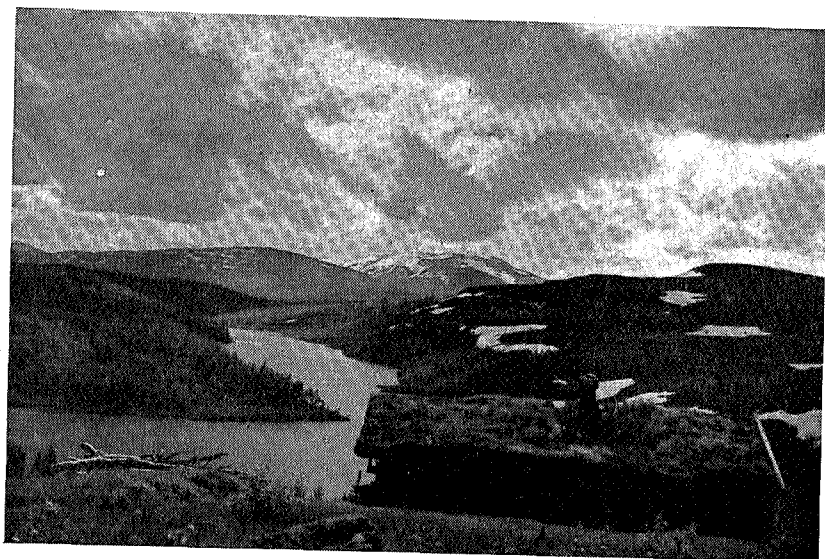

Spiselige sopper i fjellet (etter Ferdinandsen og Winge):

1. Ringløs fluesopp. Hatt hvit, oransje eller brun.
2. Ringsopp. Hatt gul eller gulbrun, hvitdugget.
3. Kantarell. Hele soppen eggegul.
4. Skrubbet rørsopp. Hatt brun.
5. Mandelriske. Hatt brunrød.
6. Rød skrubbet rørsopp. Hatt rødgul eller brunrød.

den fjellchampinjong, og dette er treffende for så vidt som den er en førsteklasses matsopp. Ofte kan en finne påfallende gode kremler i fjellet, mens de skarpe er sparsomme, sammenlignet med f. eks. de lavere traktene omkring Trondheim. Når en så endelig tar med kantarellen, som kan opptræ i svære mengder opp mot skoggrensen, så forstår en at det kan lønne seg å ha med noen gode poser eller en eske for å sanke i på veien.

Ove Arbo Høeg.

Snausenseter.

Fot. Arne Falkanger.

Studenter på vinterferie i Trollheimen

Av Øyvind Wergeland

Stor oppstandelse i Aulaen.

Trondhjems Turistforening har stilt to av sine hytter i Trollheimen til rådighet for studentene. Alle som har lyst på en fjelltur midt i semesteret kan tegne seg!

Det er laget en firemannskomite som ordner alt og der vil bli 5 eller 6 partier, hvert på ca. 35 gutter som blir borte 1 uke. Takket være bidrag fra forskjellige bedrifter og firmaer, samt betraktelig reisemoderasjon er prisen blitt latterlig liten. Noen av guttene regner ut at det er like billig å dra tilfjells som å oppholde seg i Trondheim.

Bort fra lesesal og pugg — fram til snøkvite vidder.

Fot. Thor Bach.